

УДК 347.7

DOI <https://doi.org/10.32782/chern.v3.2024.6>**Р. В. Пожоджук**

кандидат юридичних наук, старший дослідник, головний консультант
Головного юридичного управління Апарату Верховної Ради України, докторант
Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва
імені академіка Ф. Г. Бурчака Національної академії правових наук України
orcid.org/0000-0002-6414-4797

ПРАВО СПОЖИВАЧА НА ВІДПОВІДНІСТЬ ПРОДУКЦІЇ

Право на належну якість продукції та обслуговування вважається одним із невід'ємних прав споживачів. Водночас, як правове явище, це право не позбавлене здатності до еволюції, враховуючи динамічний розвиток споживчих відносин. У статті досліджується правове регулювання споживчих відносин у контексті права на належну якість та обслуговування і його зміну правом на безпечну та належної якості продукцію. При цьому автор залишається на позиції, що перше право є більш ширшим та правильним.

У статті також аналізуються положення Директиви (ЄС) 2019/771 Європейського Парламенту та Ради від 20 травня 2019 року про певні аспекти договорів купівлі-продажу товарів, яка вносить зміни до Регламенту (ЄС) 2017/2394 і Директиви 2009/22/ЄС та скасовує Директиву 1999/44/ЄС, що дозволяє зробити висновок про існування нового права споживача – права на відповідність продукції. Це право є доволі широким, оскільки включає вимоги щодо опису, кількості, якості та інших характеристик продукції. При цьому воно має як суб'єктивну, так і об'єктивну сторону, а тому дозволяє моделювати поведінку учасників споживчих правовідносин як ними самостійно, так і з урахуванням вимог закону.

У висновках зазначається, що новітнє правове регулювання споживчих відносин свідчить про певну еволюцію права споживача на належну якість продукції та обслуговування, яким тепер є право споживача на відповідність продукції. Це право включає суб'єктивні та об'єктивні критерії щодо оцінки відповідності. Суб'єктивні вимоги – це ті, які сторони фактично погодили і, які містяться в тексті споживчого договору. Об'єктивні вимоги відповідності – це ті, які містяться в законі і є обов'язковими для сторін споживчого договору. При цьому право споживача на відповідність продукції включатиме збереження права на належну якість продукції та обслуговування, однак лише як однієї із складових нового права споживача.

Ключові слова: споживач, право споживача на відповідність продукції, право споживача на належну якість продукції та обслуговування, захист прав споживачів.

Pozhodzhuk R. V. CONSUMER'S RIGHT TO CONFORMITY OF PRODUCTS

The right to proper quality of products and services is considered one of the inalienable rights of consumers. At the same time, as a legal phenomenon, this right is not devoid of the ability to evolve, given the dynamic development of consumer relations. The article examines the legal regulation of consumer relations in the context of the right to proper quality and service and its replacement by the right to safe and proper quality products. The author maintains that the first right is broader and more correct.

The article also analyses the provisions of Directive (EU) 2019/771 of the European Parliament and of the Council of 20 May 2019 on certain aspects concerning contracts for the sale of goods, amending Regulation (EU) 2017/2394 and Directive 2009/22/EC, and repealing Directive 1999/44/EC, which allows to conclude that a new consumer right has been established – the right to conformity of products. This right is quite broad, as it includes requirements for the description, quantity, quality, and other characteristics of products. At the same time, it has both subjective and objective aspects and, therefore, allows for modeling the behavior of participants in consumer relations both independently and with due regard to the requirements of the law.

The article concludes that the latest legal regulation of consumer relations indicates a certain evolution of the consumer's right to proper quality of products and services, which is now the consumer's right to conformity of products. This right includes subjective and objective criteria for assessing conformity. Subjective requirements are those that the parties have agreed upon and are contained in the text of the consumer contract. Objective conformity requirements are those contained in the law and are binding on the parties to the consumer contract. At the same time, the consumer's right to conformity of products will include the preservation of the right to proper product quality and service, but only as one of the components of the new consumer right.

Key words: consumer, consumer's right to conformity of products, consumer's right to proper quality of products and services, consumer protection.

Постановка проблеми. Споживачі як учасники споживчих відносин щодня придбавають продукцію для задоволення особистих (побутових) потреб. Цілком зрозуміло, що споживачі бажають придбати відповідну продукцію, яка є належної якості та відповідає їхнім очікуванням. Проте суб'єкти господарювання не завжди є добросовісними у відносинах зі споживачами, а тому держава встановлює вимоги щодо

продукції та запроваджує систему контролю за її якістю. Водночас стрімкий розвиток споживчих відносин об'єктивно вимагає постійного дослідження їх правового регулювання, зокрема у контексті якості.

Метою дослідження є висвітлення еволюції права споживача на належну якість продукції та обслуговування, а також аналіз правової природи права споживача на відповідність продукції.

Виклад основного матеріалу. Згідно з частиною четвертою статті 42 Конституції України держава здійснює контроль за якістю і безпекою продукції та усіх видів послуг і робіт. Це положення гарантує споживачу, що випущена на ринок продукція є якісною та безпечною. І у разі недотримання цих вимог суб'єктом господарювання держава застосовуватиме певних заходів впливу. Питання права на відповідність продукції безпосередньо пов'язане з якістю продукції, а тому доцільним видається з'ясування поняття «якість» у контексті товару, роботи чи послуги та відповідно категорії «належна якість».

Р.О. Стефанчук та М.О. Стефанчук під поняттям «якість» розуміють сукупність властивостей, які відображають новизну, довговічність, надійність, економічність, ергономічність, естетичність, екологічність, безпеку експлуатації, споживання товару тощо та надають йому здатність задовольняти інтереси та потреби покупця [1, с. 219]. Наведене бачення доволі позитивно характеризує якість товару через окремі його властивості та їх зв'язок із задоволенням інтересів та потреб покупця. Це зокрема відображає той факт, що основна увага повинна приділятися інтересам та потребам покупця, що є своєрідним базисом для подальшого встановлення відповідності якості.

О.П. Письменна розглядає «якість товару» як сукупність його істотних властивостей, установлених відповідно до договору та нормативних актів, що встановлюють обов'язкові вимоги до їхньої якості, інформації про товар, поширеної виробником, виконавцем, продавцем і рекламодавцем, а також звичайно пропонованими вимогами (звичаями ділового обігу) [2, с. 63–64]. Своєю чергою О.Ю. Черняк, у правовому аспекті, під якістю продукції розуміє рівень юридичного закріплення властивостей, показників, критеріїв, що характеризують корисність, надійність, безпеку, ремонтпридатність, економічність, енергоємність та інші властивості в нормативно-технічній документації, рішеннях і договорах [3, с. 183]. Наведені визначення дещо інакше характеризують якість, однак є позитивними, оскільки відображають прив'язку якості до правил, стандартів, умов тощо, що дозволяє говорити про наявність певних критеріїв для встановлення наявності чи відсутності якості товару. Водночас це має враховувати і задоволення інтересів та потреб споживача.

За загальним правилом пункту 2 статті 4 Закону України «Про захист прав споживачів» від 12.05.1991 № 1023-ХІІ (далі – Закон № 1023-ХІІ) споживачі під час укладення, зміни, виконання та припинення договорів щодо отримання (придбання, замовлення тощо) продукції, а також при використанні продукції, яка реалізується на території України, для задоволення своїх особистих потреб мають право на належну якість продукції

та обслуговування. Відповідно до пункту 13 частини першої статті 1 Закону № 1023-ХІІ «належна якість товару, роботи або послуги» – властивість продукції, яка відповідає вимогам, встановленим для цієї категорії продукції у нормативно-правових актах, та умовам договору із споживачем [4].

Зазначене вище право розкрито у статті 6 згаданого Закону, частинами першою та другою якої передбачено, що продавець (виробник, виконавець) зобов'язаний передати споживачеві продукцію належної якості, а також надати інформацію про цю продукцію; продавець (виробник, виконавець) на вимогу споживача зобов'язаний надати йому документи, які підтверджують належну якість продукції. Наведені обов'язки суб'єкта господарювання є гарантією споживача щодо задоволення його інтересу чи отримання відповідного відшкодування. Крім того, частиною третьою згаданої статті 6 конкретизовано, що вимоги до продукції щодо її безпеки для життя, здоров'я і майна споживачів, а також навколишнього природного середовища встановлюються нормативно-правовими актами, в тому числі технічними регламентами.

Для забезпечення реалізації вказаного права на суб'єкта господарювання покладаються обов'язки щодо забезпечення певного строку служби продукції. Так, зокрема, згідно з частиною п'ятою статті 6 Закону № 1023-ХІІ виробник (виконавець) зобов'язаний забезпечити використання продукції за призначенням протягом строку її служби, передбаченого нормативно-правовим актом або встановленого ним за домовленістю із споживачем, а в разі відсутності такого строку – протягом десяти років; виробник (виконавець) зобов'язаний забезпечити технічне обслуговування та гарантійний ремонт продукції, а також її випуск і поставку для підприємств, що здійснюють технічне обслуговування та ремонт, у необхідному обсязі та асортименті запасних частин протягом усього строку її виробництва, а після зняття з виробництва – протягом строку служби, в разі відсутності такого строку – протягом десяти років. Відтак, Закон № 1023-ХІІ передбачає окреме право споживача на належну якість продукції та обслуговування, а також визначає механізм його здійснення та захисту.

Своєю чергою пунктом 1 частини першої статті 4 Закону України «Про захист прав споживачів» від 10.06.2023 № 3153-ІХ (далі – Закон № 3153-ІХ) передбачено, що споживачі мають право на безпечну та належної якості продукцію. При цьому у частині другій статті 5 передбачено, що споживач має право отримати, а суб'єкт господарювання зобов'язаний передати споживачу товар належної якості (якщо товар має характеристики, до яких застосовуються такі вимоги), який: 1) відповідає інформації про споживчі властивості, має кількісні, якісні та інші характери-

стики і ознаки, у тому числі щодо довговічності, функціональності, інтероперабельності або сумісності цифрового вмісту і безпечності, визначені договором; 2) відповідає цілям, для яких він придбавається споживачем, про які споживач повідомив суб'єкта господарювання до укладення договору і щодо яких суб'єкт господарювання надав згоду; 3) відповідає цілям, для яких призначений товар такого типу, з дотриманням вимог законодавства (якщо товар має характеристики, до яких застосовуються такі вимоги), а також технічних регламентів або національних стандартів, а в разі відсутності технічних регламентів, національних стандартів – кодексу поведінки, до якого приєднався суб'єкт господарювання; 4) має всі аксесуари та інструкції з використання, у тому числі з установки, визначені договором; 5) передається/надається споживачу з оновленнями, визначеними договором; 6) відповідає якості (якщо товар має характеристики, до яких застосовуються такі вимоги) та інформації про споживчі властивості зразка або моделі, які були продемонстровані суб'єктом господарювання споживачу до укладення договору; 7) передається/надається споживачу (якщо товар має характеристики, до яких застосовуються такі вимоги) разом з аксесуарами, включаючи пакування, інструкції з використання, у тому числі з установки, які відповідають обґрунтованим очікуванням споживача щодо їх отримання; 8) має кількісні, якісні та інші характеристики, у тому числі щодо довговічності, функціональності, інтероперабельності або сумісності цифрового вмісту і безпечності, які мають товари такого типу і на які обґрунтовано очікує споживач виходячи з природи такого товару та враховуючи інформацію про товар, надану споживачу до укладення договору суб'єктом господарювання або від його імені в рекламі, на етикетці або в інший спосіб; 9) не порушує прав третьої сторони, зокрема прав інтелектуальної власності та/або суміжних прав, під час його використання [5]. При цьому аналіз зазначених положень дозволяє зробити висновок, що назва права, визначеного у статті 5 є вужчою ніж його зміст.

Отже, Закон № 3153-ІХ передбачає право на безпечну та належної якості продукцію, яке є відмінним від права на належну якість продукції та обслуговування. Право на якість об'єднано з правом на безпечність, що видається не зовсім коректним, з огляду на новітні тенденції визначення права на безпечність продукції як окремого права.

У контексті вимог щодо якості продукції слід звернутися до Директиви (ЄС) 2019/771 Європейського Парламенту та Ради від 20 травня 2019 року про певні аспекти договорів купівлі-продажу товарів, яка вносить зміни до Регламенту (ЄС) 2017/2394 і Директиви 2009/22/ЄС та скасовує Директиву 1999/44/ЄС (далі – Директи-

ва 2019/771). Так, згідно зі статтею 1 Директиви її метою є сприяння належному функціонуванню внутрішнього ринку та забезпечення високого рівня захисту прав споживачів шляхом встановлення загальних правил щодо певних вимог до договорів купівлі-продажу, укладених між продавцями та споживачами, зокрема правил щодо відповідності товарів умовам договору, засобів правового захисту у випадку їхньої невідповідності, способів реалізації цих засобів, а також комерційних гарантій [6]. При цьому Директива 2019/771 вимагає повної гармонізації її положень, а тому з огляду на наші євроінтеграційні прагнення повне врахування її вимог є необхідним.

Директива 2019/771 містить цікавий підхід щодо належних характеристик товару та оперує категорією «відповідність товару» (стаття 5), і встановлює «суб'єктивні» (стаття 6) та «об'єктивні» (стаття 7) вимоги до відповідності [6]. Водночас ключовим критерієм відповідальності продавця є відповідність товару умовам договору [7].

Суб'єктивні критерії – це ті, що містяться в тексті самого договору. Вони називаються «суб'єктивними» тому, що суб'єкти права (споживач і продавець), принаймні з юридичної точки зору, «погодилися» з ними (споживач натиснув кнопку або поставив підпис). У споживчих договорах слабша сторона (споживач) зазвичай не має жодного впливу на зміст цих «суб'єктивних» критеріїв і часто навіть не знає про них, оскільки вони заховані серед сотень інших «умов» договору. І навіть якщо споживач знає про них, на практиці шанси на те, що постачальник популярної операційної системи, комп'ютерної програми або мобільного додатку змінить їх через окремого споживача, досить обмежені через різницю в переговорній силі сторін. Це призвело до того, що законодавці в різних країнах запровадили так звані «об'єктивні» критерії відповідності. Об'єктивні в тому сенсі, що вони впливають не з фактичного тексту договору, а з «об'єктивних» критеріїв, незалежних від окремих договірних сторін. Тобто, ні окремий бізнес, ні окремий споживач не мають жодного впливу на ці об'єктивні критерії, які визначаються іншими факторами, такими як звичай торгівлі, ринкова кон'юнктура, очікування середньостатистичного споживача тощо [8].

Статтею 6 Директиви 2019/771 визначено, що для того, щоб відповідати договору купівлі-продажу, товари повинні, зокрема, у відповідних випадках: (а) відповідати опису, типу, кількості та якості, а також функціональності, сумісності, взаємодійності та іншим характеристикам, визначеним у договорі купівлі-продажу; (б) бути придатними для конкретної мети, для якої вони потрібні споживачеві, і про яку споживач повідомив продавця не пізніше ніж під час укладення договору купівлі-продажу, і щодо якої продавець

надав згоду; (с) поставлятися з усіма аксесуарами та інструкціями, в тому числі щодо встановлення, як це передбачено договором купівлі-продажу; та (d) постачатися з оновленнями, як це передбачено договором купівлі-продажу.

На додаток до дотримання будь-яких суб'єктивних вимог щодо відповідності, товари повинні: (а) бути придатним для цілей, для яких товари такого ж типу зазвичай використовуються, беручи до уваги, де це застосовно, будь-яке існуюче законодавство ЄС та національне законодавство, технічні стандарти або, за відсутності таких технічних стандартів, застосовні галузеві кодекси поведінки; (b) де це застосовно, бути якісним та відповідати опису зразка або моделі, які продавець надав споживачеві до укладення договору; (с) де це застосовно, бути доставленим разом з такими аксесуарами, включаючи упаковку, інструкції зі встановлення або інші інструкції, на отримання яких споживач має право обґрунтовано розраховувати; та (d) бути у кількості та мати якості та інші характеристики, у тому числі щодо довговічності, функціональності, сумісності та безпеки, які є звичайними для товарів того самого типу і на які споживач може обґрунтовано очікувати з огляду на характер товарів та з урахуванням будь-якої публічної заяви, зробленої продавцем або від його імені, або іншими особами в попередніх ланках ланцюга транзакцій, включаючи виробника, зокрема в рекламі або на маркуванні (стаття 7(1)) [6].

Таким чином, цей підхід відображає не лише вимоги щодо якості продукції та обслуговування, а є більш широким та включає в себе якість і обслуговування. При цьому об'єктивні вимоги відповідності, як можна помітити, також і встановлюють міру можливої поведінки суб'єкта господарювання, що фактично відображає необхідність наявності належної якості обслуговування.

Новелою правового регулювання споживчих відносин є встановлення вимог до продавця, які стосуються функціонування товарів з цифровими елементами. Так, статтею 7(3) Директиви 2019/771 визначено, що у випадку товарів з цифровими елементами продавець повинен забезпечити інформування споживача та надання йому оновлень, у тому числі оновлень безпеки, необхідних для підтримання цих товарів у належному стані, протягом періоду часу: (а) який споживач може обґрунтовано очікувати, враховуючи тип і призначення товарів та цифрових елементів, а також беручи до уваги обставини та природу договору, якщо договір купівлі-продажу передбачає одноразове постачання цифрового контенту або цифрової послуги; або (b) зазначений у статті 10(2) або (5), залежно від обставин, якщо договір купівлі-продажу передбачає безперервне постачання цифрового контенту або цифрової послуги протягом певного періоду часу.

Крім того, об'єктивний критерій відповідності у контексті товарів з цифровими елементами передбачає баланс інтересів сторін. Зокрема, у статті 7(4) Директиви 2019/771 визначено, що, якщо споживач не встановив протягом розумного строку оновлення, надані відповідно до параграфу 3, продавець не несе відповідальності за будь-яку невідповідність, що виникла виключно через відсутність відповідного оновлення, за умови, що: (а) продавець поінформував споживача про наявність оновлення та наслідки його не встановлення споживачем; та (b) не встановлення або неправильне встановлення споживачем оновлення не було спричинене недоліками інструкцій з встановлення, наданих споживачеві [6]. Відтак, відповідальність суб'єкта господарювання у цьому випадку є обмежена фактичною поведінкою споживача.

Отже, з наведеного можна зробити висновок, що загалом товари повинні мати якості та властивості, що притаманні товарам такого самого типу і які споживач може обґрунтовано очікувати з огляду на характер товару і будь-яку публічну заяву, зроблену суб'єктами господарювання у ланцюгу операцій від виготовлення до продажу товару. Крім того, мета використання товарів також має значення, оскільки встановлюється вимога щодо оцінки товару на предмет відповідності цілям, для яких товари такого типу зазвичай використовують (включаючи відповідні аксесуари та інструкції), а також відповідності товару попередньо запропонованому споживачеві зразку чи моделі.

Водночас, як доволі слушно зазначив Р. Манько (R. Mańko), питання вибору критеріїв для оцінки відповідності договору по суті зводиться до того, коли можна з упевненістю сказати, що товари або послуги, надані споживачеві, мають недоліки («не відповідають»), щоб споживач міг вдаватися до засобів правового захисту (наприклад, вимагати ремонту, заміни або часткового чи повного відшкодування) [8]. Тобто, така деталізація відповідності, яка включає різні елементи (належна якість, належне обслуговування, цілі використання тощо) дозволяє ефективно оцінювати належне виконання умов споживчого договору та ефективно застосувати відповідні засоби правового захисту.

Окремо зазначаємо, що Закон № 1023-ХІІ та Закон № 3153-ІХ передбачають, що товар має відповідати також вимогам щодо його безпечності для навколишнього природного середовища. У цьому контексті слід навести доволі цікавий підхід Директиви 2019/771 щодо екологічного споживання.

Так, у декларації 32 Директиви 2019/771 зазначається, що забезпечення довшого терміну служби товарів є важливим для досягнення більш сталих моделей споживання та циркулярної економіки [6]. Відповідно Директива 2019/771 запроваджує новий критерій відповідності, який пере-

тинається із якістю – довговічність. У пункті 13 статті 2 Директиви 2019/771 «довговічність» означає здатність товарів зберігати свої необхідні функції та продуктивність в умовах звичайного використання. У цьому контексті цікавим є міркування Е. Ван Гула (E. Van Gool) та А. Мішель (A. Michel), які відзначили, що основним внеском нових критеріїв відповідності є їхній потенціал для стримування «технологічного старіння». Це стає дедалі важливішим, оскільки розширення «Інтернету речей» збільшує кількість товарів, що підпадають під цей ризик, а також тому, що електроніка має значний вплив на сталий розвиток, особливо з точки зору видобутку рідкісних ресурсів у зонах конфліктів, умов праці та електронних відходів [9]. Отже, йдеться про певну екологічність споживчого законодавства, що сприятиме сталому розвитку. Крім того, стримування технологічного старіння, окрім впливу на сталий розвиток також певною мірою запобігає втягуванню споживача в перегони за новинками.

Європейський Парламент у своїй резолюції від 4 липня 2017 року «Про довший строк служби продуктів: переваги для споживачів та компаній» зазначив, *inter alia*, що надійні та довговічні продукти забезпечують співвідношення ціни та якості для споживачів і запобігають надмірному використанню ресурсів та відходам; тому важливо, щоб строк корисного використання споживчих товарів продовжувався за рахунок проектування, забезпечення міцності та можливості ремонту, модернізації, розбирання та переробки продукту [10].

Водночас, навіть попри позитивний ефект правового закріплення нового критерію відповідності, до його суті висловлювалися певні застереження. Так, М.Г. Голдар (M. G. Goldar) вважає, що це визначення «довговічність», яке надано у Директиві 2019/771, є досить вузьким, оскільки в ньому не згадується про плин часу. На її переконання, доцільніше було б розглядати довговічність як здатність товару зберігати свої функції (...) протягом періоду часу, на який споживач може обґрунтовано розраховувати, беручи до уваги специфічні характеристики товару. Як обґрунтування, зокрема автор вказує, що споживачі здебільшого асоціюють довговічність з продуктами, які тривають і можуть використовуватися в ідеальному стані протягом тривалого часу [11]. Зазначена позиція авторки є слушною, оскільки більш визначеною з юридичної точки зору є ситуація, за якої існує гарантований період часу для ідеального використання, чи невизначений період часу за умови «звичайного використання». В останньому випадку межі стираються і саме звичайне використання є для кожного різним. Зазначення періоду часу є важливим також і з огляду на той факт, що історія вже знає випадки заниження виробником продуктивності товарів з цифровими

елементами (зокрема у ситуації зі смартфонами Apple Iphone) [12], що призводило до необхідності оновлення таких товарів.

У науці також висловлювалися міркування, щодо зменшення ступеня захисту споживачів. Так, М. Томала та Ф. Цолль вважають, що сучасне національне право України у сфері захисту прав споживачів більш екологічне, ніж положення Директиви 2019/771. Водночас максимальний характер гармонізації Директиви 2019/771 зобов'язує запровадити гіршу систему з екологічної точки зору, тому що включена до неї ієрархія поступається за своєю інноваційністю актуальним українським рішенням [13]. Крім того, Х.М. Карвальо (J.M. Carvalho) зазначив, що у контексті продажу споживчих товарів, одним із головних наслідків Директиви 2019/771 буде зниження рівня захисту споживачів у багатьох державах-членах, оскільки національні правові системи більше не можуть надавати споживачеві право негайно розірвати договір (за винятком перших 30 днів після доставки) [14, с. 195]. Схожого висновку дійшли Г.М. Поперечна та Л.М. Саванець [15].

У резолюції Європейського Парламенту стосовно прав споживачів та боротьби із запланованою застарілістю закликає Європейську Комісію розробити, в консультації з відповідними зацікавленими сторонами, широку стратегію, яка б передбачала заходи, що диференціюють категорії продуктів і враховують ринкові та технологічні зміни, для підтримки бізнесу та споживачів, а також для залучення до сталих моделей виробництва та споживання. Водночас ця стратегія повинна включати: заходи щодо уточнення переддоговірної інформації, яка надається, про передбачуваний строк служби та ремонтпридатності продукту; заходи щодо розробки та запровадження обов'язкового маркування, щоб надати споживачам чітку, відразу видиму та зрозумілу інформацію про передбачуваний строк служби та ремонтпридатність продукту під час його придбання; заходи для боротьби з передчасним старінням продуктів шляхом розгляду можливості доповнення переліку, наведеного в Додатку I до Директиви Європейського Парламенту і Ради № 2005/29/ЄС від 11 травня 2005 року стосовно недобросовісних комерційних практик бізнесу щодо споживачів на внутрішньому ринку та внесення змін до Директиви Ради 84/450/ЄЕС, директив Європейського Парламенту і Ради 97/7/ЄС, 98/27/ЄС та 2002/65/ЄС та Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 2006/2004 («Директива про недобросовісні комерційні практики») (далі – Директива 2005/29) [16], практиками, які ефективно скорочують строк служби продукту з метою збільшення коефіцієнта його заміни і надмірно обмежують можливість відновлення продуктів, включаючи програмне забезпечення [17].

У контексті наведеного слід зауважити, що загалом концепція сталих моделей споживання є об'єктивно необхідною з огляду на невпинний технологічний розвиток та завдання шкоди екології. Однак зазначена концепція може мати позитивний вплив на споживчі відносини загалом. Так, встановлення законодавчих правил, які посилюють необхідність дотримання вимог щодо сталого споживання (особливо щодо товарів з цифровими елементами), може призвести до підвищення захисту прав споживачів, оскільки зменшить вплив виробників/продавців на споживача шляхом втягнення його в перегони за новинками, створення враження щодо необхідності придбання декількох товарів для однієї мети, а також дозволить уникнути, наскільки це можливо, надмірного споживання. Водночас К.М. Крива-Цудна (К.М. Kryva-Cudna) вважає, що законодавці можуть ще більше підвищити довговічність та тривалість використання товарів, збільшивши строки, протягом яких можна вимагати усунення недоліків, а також поклавши тягар доведення часу, коли невідповідність виникла, на продавця, а не на покупця [18].

Своєю чергою Р.В. Компте (R.V. Compte) висловила доволі цікаве міркування, що можливим вирішенням проблеми запланованого застарівання може стати «данський підхід», який передбачає аналіз передчасного зносу товарів з точки зору Директиви 2005/29 та звернення до загального положення статті 5. Практика, яка зменшує строк корисного використання товару (наприклад, одночасне постачання як необхідних, так і непотрібних модифікацій), є недобросовісною комерційною практикою, оскільки вона суперечить професійній обачності та може спотворити економічну поведінку споживача [19]. Такий підхід, на нашу думку, фактично підвищить вимоги до якості товару, що охоплюватиме його довговічність.

Відтак, наведений аналіз дозволяє стверджувати, що Директива 2019/771 закріплює новий підхід щодо відповідності товару, внаслідок виокремлення суб'єктивних та об'єктивних вимог до відповідності. При цьому відповідність повинна охоплювати як матеріальні, так і юридичні дефекти (декларация 35). Також цікавим фактом є те, що Директива 2019/771 допускає поширення її вимог і на договори, які містять положення як щодо товарів, так і щодо послуг.

Окремо зазначаємо, що іншим документом, який аналогічно як і Директива 2019/771 встановлює вимоги до відповідності товарів договору (суб'єктивні та об'єктивні), визначає засоби захисту правового захисту у разі їхньої невідповідності, методи використання таких засобів правового захисту є Директива (ЄС) 2019/770 Європейського Парламенту та Ради від 20 травня 2019 року про певні аспекти договорів на постачання цифрового

контенту та цифрових послуг (далі – Директива 2019/770) [20]. Директиви 2019/770 і 2019/771 є взаємодоповнюючими, а їхні цілі не перетинаються (декларация 20 та 13 відповідно). Водночас Директива 2019/770 спрямована на правове регулювання постачання цифрового контенту та цифрових послуг, тобто її предметом є нові відносини у контексті цифрового середовища.

Висновки. У сучасних умовах правового регулювання споживчих відносин можна говорити про певну еволюцію права споживача на належну якість продукції та обслуговування, яким тепер є право споживача на відповідність продукції. Своєю чергою відповідність включатиме суб'єктивні та об'єктивні критерії щодо її оцінки. Суб'єктивні вимоги – це ті, які сторони фактично погодили і які містяться в тексті споживчого договору. Вони є суб'єктивними, оскільки споживач і продавець фактично погодилися з ними. Внаслідок неможливості споживача завжди вплинути на них, вони моделюються законом. Об'єктивні вимоги відповідності – це ті, які містяться в законі і є обов'язковими для сторін споживчого договору. Відтак, право споживача на відповідність продукції включатиме, збереження права на належну якість продукції та обслуговування, однак лише як однієї із складових нового права споживача.

Література

1. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: У 2 т. / За відповід. ред. О.В. Дзери (кер. авт. кол.), Н.С. Кузнецової, В.В. Луця. К.: Юрінком Інтер, 2005. Т. II. 1088 с.
2. Письменна О.П. Правовідносини, що виникають узв'язку з порушенням прав споживачів внаслідок недоліків товарів, робіт (послуг) [Текст]: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Письменна Олена Пилипівна; Одеська національна юридична академія. О., 2007. 200 арк.
3. Черняк О.Ю. Цивільно-правовий статус споживача у контексті адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / О. Ю. Черняк; НАПН України, НДІ приват. права і підприємництва. К., 2011. 230 с.
4. Закон України «Про захист прав споживачів» від 12.05.1991 № 1023-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/1023-12#Text> (дата звернення: 29.05.2024).
5. Закон України «Про захист прав споживачів» від 10.06.2023 № 3153-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3153-20#Text> (дата звернення: 28.05.2024).
6. Directive (EU) 2019/771 of the European Parliament and of the Council of 20 May 2019 on certain aspects concerning contracts for the sale of goods, amending Regulation (EU) 2017/2394 and Directive 2009/22/EC, and repealing Directive 1999/44/EC. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32019L0771> (accessed: 07.05.2024).
7. Smits, Jan M., The New EU Proposal for Harmonised Rules for the Online Sales of Tangible Goods (COM (2015) 635): Conformity, Lack of Conformity and Remedies (February 12, 2016). European Parliament Committee on Legal and Parliamentary Affairs,

briefing note PE 536.492, European Union Publications Office, February 2016, Maastricht European Private Law Institute Working Paper No. 2016/01, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2731811> (accessed: 29.04.2024).

8. Rafał Mańko Towards new rules on sales and digital content: Analysis of the key issues In-Depth Analysis March 2017. European Parliamentary Research Service. URL: https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2017/599359/EPRS_IDA%282017%29599359_EN.pdf (accessed: 29.04.2024).

9. Van Gool and Michel, «The New Consumer Sales Directive 2019/771 and Sustainable Consumption», *Journal of European Consumer and Market Law (EuCML)* [2021], 136-147. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3732976>.

10. European Parliament resolution of 4 July 2017 on a longer lifetime for products: benefits for consumers and companies (2016/2272(INI)) OJ C 334, 19.9.2018, p. 60–68 URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52017IP0287> (accessed: 22.05.2024).

11. García Goldar, M. (2022). The inadequate approach of Directive (EU) 2019/771 towards the circular economy. *Maastricht Journal of European and Comparative Law*, 29(1), 9–24. <https://doi.org/10.1177/1023263X211051827>.

12. Apple apologizes for slowing iPhone, drops battery prices. Heather Kelly. CNN BUSINESS URL: <https://money.cnn.com/2017/12/28/technology/apple-battery-apology/index.html> (accessed: 21.05.2024).

13. Tomala, Margaryta, and Frederick Zoll. “The Problem of Consistency of Ukrainian Private Law With the Provisions of Directive 2019 771 on Consumer Rights in Case of Non-Conformity of the Goods Transferred under the Sales Contract”. *Actual Problems of Law*, no. 4, Mar. 2023, pp. 149–57, <https://doi.org/10.35774/app2022.04.149>.

14. Jorge Morais Carvalho, ‘Sale of Goods and Supply of Digital Content and Digital Services – Overview of Directives 2019/770 and 2019/771’, (2019), 8, *Journal of European Consumer and Market Law*, Issue 5, pp. 194–201.

15. Poperechna H. Legal regulation for sale of goods and supply digital content in EU – analysis of novelties of new EU directives/ H. Poperechna, L. Savanets. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Право* / голов. ред. Ю. М. Бисага. Ужгород, 2023. Т. 2. Вип. 78. Р. 413–418. Бібліогр.: р. 417–418 (14 назв). URL <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/286651/280501> (accessed: 30.04.2024).

16. Directive 2005/29/EC of the European Parliament and of the Council of 11 May 2005 concerning unfair business-to-consumer commercial practices in the internal market and amending Council Directive 84/450/EEC, Directives 97/7/EC, 98/27/EC and 2002/65/EC of the European Parliament and of the Council and Regulation (EC) No 2006/2004 of the European Parliament and of the Council (‘Unfair Commercial Practices Directive’) URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32005L0029> (accessed: 07.06.2024).

17. European Parliament resolution of 25 November 2020 Towards a more sustainable single market for business and consumers (2020/2021(INI)) OJ C 425, 20.10.2021, p. 10–18 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52020IP0318> (accessed: 22.05.2024).

18. Katarzyna Kryla-Cudna, ‘Sales Contracts and the Circular Economy’, (2020), 28, *European Review of Private Law*, Issue 6, pp. 1207–1230 <https://doi.org/10.54648/erpl2020073>.

19. Barceló Compte, Rosa. «From Conformity to Sustainability: Understanding the Implications of Digital Content Modifications under Directives 2019/770 and 771» *Global Jurist*, vol. 24, no. 1, 2024, pp. 25–54. <https://doi.org/10.1515/gj-2023-0005>.

20. Directive (EU) 2019/770 of the European Parliament and of the Council of 20 May 2019 on certain aspects concerning contracts for the supply of digital content and digital services URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32019L0770> (accessed: 07.06.2024)